

๕. สิทธิของประชาชนในการร้องเรียนหน่วยงานของรัฐ

กรณีไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

กรณีที่ประชาชนได้ใช้สิทธิตามกฎหมายขอข้อมูลข่าวสารของราชการแล้ว หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดให้ประชาชนสามารถ ใช้สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้ ดังนี้

๕.๑ สิทธิร้องเรียนกรณีที่พบว่าหน่วยงานของรัฐไม่นำข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๘ ไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา

กรณีที่พบว่าหน่วยงานของรัฐแห่งใดแห่งหนึ่งไม่มีนำข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ประชาชนมีสิทธิที่จะร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ ทั้งนี้ การกำหนดให้หน่วยงานมีการนำข้อมูลข่าวสารไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาเป็นหลักการประกันได้ว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ประชาชนสามารถรับรู้ได้

๕.๒ สิทธิร้องเรียนกรณีหน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามสิทธิในการขอเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ

กรณีที่ไปใช้สิทธิขอตรวจสอบข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนด แต่ปรากฏว่าหน่วยงานของรัฐได้มีการจัดข้อมูลข่าวสารมารวมไว้ เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้โดยสะดวกหรือไม่จัดทำสำเนาข้อมูลข่าวสารให้ตามข้อที่ประชาชนมีสิทธิที่จะร้องเรียนไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้

๕.๓ สิทธิร้องเรียนกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการจัดหาข้อมูลข่าวสารของราชการให้ตามคำขอ

กรณีที่ประชาชนผู้หนึ่งผู้ใด ใช้สิทธิยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องหนึ่งได้จากหน่วยงานของรัฐแล้ว แต่หน่วยงานของรัฐนั้นเฉยไม่ดำเนินการให้ หรือดำเนินการล่าช้าหรือเมื่อเห็นว่าไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนมายังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

๕.๔ สิทธิร้องเรียนกรณีที่หน่วยงานของรัฐปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่ประชาชนได้ยื่นคำขอไว้ แต่ผู้ขอไม่เชื่อว่าไม่มี

กรณีที่ประชาชนได้ไปยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากหน่วยงานของรัฐและได้รับการปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่ขอ หากผู้ขอไม่เชื่อว่าที่หน่วยงานตอบเจ้านั้นเป็นความจริง ประชาชนผู้ขอข้อมูลก็มีสิทธิร้องเรียนไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้ใช้อำนาจตามมาตรา ๓๑ เข้าดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงนี้ได้

๖. สิทธิของประชาชนในการอุทธรณ์คำสั่งต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐ

กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการได้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการที่จะอุทธรณ์คำสั่งต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของประชาชนตามกฎหมายและให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ โดยสิทธิอุทธรณ์ของประชาชนมีดังนี้

๖.๑ สิทธิของประชาชนในการอุทธรณ์คำสั่งต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐ

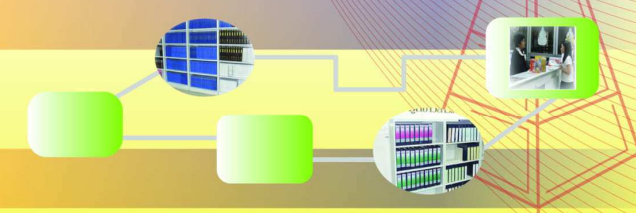
กรณีที่ประชาชนได้ไปยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากหน่วยงานของรัฐแล้วหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวได้มีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ประชาชนได้ยื่นคำขอไว้ ผู้ที่ได้ยื่นคำขอนั้นมีสิทธิร้องเรียนเพื่ออุทธรณ์ไปยังคณะกรรมการวินิจฉัยฯ จะพิจารณว่าการที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งไม่เปิดเผยนั้นเป็นดุลพินิจที่เหมาะสมถูกต้องหรือไม่หากคณะกรรมการวินิจฉัยฯ เห็นว่าเป็นใช้ดุลพินิจที่ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องก็จะมีความวินิจฉัยให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนที่ยื่นคำขอไว้แต่หากคณะกรรมการวินิจฉัยฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายสนับสนุนอย่างชัดเจนในสมมติที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอในขณะนั้น ก็อาจมีมติเห็นชอบกับคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐ

๖.๒ สิทธิอุทธรณ์กรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่รับฟังคำคัดค้านมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

กรณีที่มีผู้ไปขอข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐแห่งใดแห่งหนึ่งและหน่วยงานแห่งนั้น เห็นว่าข้อมูลข่าวสารตามที่มีผู้นี้ขอนี้ หากเปิดเผยแล้วอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้หนึ่งจึงแจ้งให้ผู้นั้นเสนอคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนดซึ่งต้องไม่ยอมยกยาลับหัววันเมื่อผู้นั้นหมายถึงบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลได้แจ้งคำคัดค้านให้กับหน่วยงานทราบแล้วภายในกำหนดเวลาแต่ปรากฏว่าหน่วยงานของรัฐดังกล่าวไม่รับฟังคำคัดค้านโดยแจ้งให้บุคคลที่ทราบว่าจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว กรณีเช่นนี้กฎหมายบัญญัติให้บุคคลผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์หน่วยงานของรัฐที่ไม่รับฟังคำคัดค้านได้ โดยอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสิบห้าวันนับแต่ได้รับแจ้งคำคัดค้าน

๖.๓ สิทธิอุทธรณ์กรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ไม่ถูกต้องของตน

กรณีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งตรวจพบว่า ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนที่หน่วยงานของรัฐใดรวบรวมเก็บไว้มีข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องอยู่ด้วยจึงได้มีคำขอให้หน่วยงานของรัฐแห่งนั้นดำเนินการแก้ไขหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นไม่แก้ไขให้ตามที่ที่มีคำขอ กรณีนี้กฎหมายได้บัญญัติให้ผู้ที่ยื่นคำขอแก้ไขสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร

ข้อมูลข่าวสารของราชการ

DIP ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา

ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ กรมฯ ได้จัดสถานที่ ณ ห้องสมุด ชั้น 4 กรมทรัพย์สินทางปัญญา สำหรับให้บริการที่สะดวก มีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการ มีดัชนีสำหรับค้นหาข้อมูล และมีระเบียบปฏิบัติ ทั้งนี้ ข้อมูลข่าวสารฯ ได้แก่ คำสั่งกรมฯ คำวินิจฉัยสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ระเบียบ และประกาศต่าง ๆ ซึ่งประชาชนมีสิทธิที่จะรับข่าวสารต่าง ๆ ได้

สิทธิของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

๑. สิทธิของประชาชนในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ

๑.๑ สิทธิของประชาชนในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ

สิทธิในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการ ประชาชนสามารถทำได้ แม้ว่าจะไม่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารนั้น โดยกฎหมายได้บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐจะต้องเตรียมข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยตามรายการที่กฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา ๙ นำรวมไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้บริการแก่ประชาชนเข้าตรวจดูได้ เช่น แผนงานโครงการและงบประมาณ สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะผูกขาดตัดตอน เป็นต้น

๑.๒ สิทธิในการขอสำเนาหรือการรับรองสำเนาถูกต้อง

เมื่อประชาชนได้ใช้สิทธิเข้าตรวจดูแล้ว หากสนใจข้อมูลข่าวสารของราชการในเรื่องใดก็มีสิทธิที่จะขอสำเนาและขอให้รับรองสำเนาถูกต้องจากหน่วยงานของรัฐในเรื่องนั้นได้

๒. สิทธิของประชาชนที่ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามที่ตนเองประสงค์จะรู้หรือเพื่อนำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้หรือเพื่อการพินิจสิทธิของตนเองหรือชุมชนหรือสังคม

๒.๑ ประชาชนมีสิทธิยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารได้ทุกเรื่อง

สิทธิในการยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารนั้น ถือว่าเป็นไปตามมาตรา ๑๑ ของกฎหมายประชาชนมีสิทธิยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารของราชการได้ทุกเรื่อง โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นว่าไม่ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารประเภทใดหรือเรื่องใด และผู้ใช้สิทธิยื่นคำขอตามกฎหมายนี้ก็ไม่ว่าจำเป็นหรือไม่มีส่วนได้ส่วนเสียเช่นเดียวกับสิทธิเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสาร

๒.๒ ประชาชนได้ใช้สิทธิยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารโดยเขียนคำขอให้เข้าใจได้พอสมควรว่าขอข้อมูลข่าวสารเรื่องใด หน่วยงานของรัฐจะต้องจัดให้ในเวลาอันสมควร

กฎหมายได้บัญญัติรับรองสิทธิการขอข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ว่า ถ้าประชาชนได้เขียนคำขอให้เข้าใจได้พอสมควรว่าขอข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนที่ยื่นคำขอในเวลาอันสมควรด้วย เช่นกัน โดยไม่มีงบประมาณ

๒.๕๔๔ คนละรัฐมนตรีไม่มีมติให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งปฏิบัติ ดังนี้

๒.๒.๑ กรณีที่ประชาชนขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งข้อมูลข่าวสารนั้น หน่วยงานของรัฐมีข้อมูลหรือที่จะจัดหาให้ จะต้องดำเนินการในสิ่งที่สมควรโดยเร็วหรือภายในวันที่รับคำขอ

๒.๒.๒ กรณีที่ข้อมูลข่าวสารที่มีมีเป็นจำนวนมาก หรือไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าปี จะต้องแจ้งให้ขอข้อมูลทราบภายในสิบห้าปีรวมทั้งแจ้งกำหนดวันที่จะดำเนินการแล้วเสร็จให้ข้อมูลข่าวสารทราบด้วย

๒.๓ การใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารของประชาชนต้องไม่บ่อยครั้งหรือขอจำนวนมากโดยไม่มีเหตุอันสมควร

แม้ว่าสิทธิการยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารเป็นของประชาชนซึ่งกฎหมายรับรองให้เป็นสิทธิของคนทุกคนโดยมิจำเป็นต้องมีส่วนได้ส่วนเสีย แต่การประชาชนยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารบ่อยครั้งหรือขอจำนวนมากโดยไม่มีเหตุอันสมควร หน่วยงานของรัฐก็อาจใช้เหตุนี้เหตุผลที่จะไม่จัดข้อมูลข่าวสารไปตามคำขอได้แม้กฎหมายจะไม่บังคับให้ต้องแสดงเหตุผลในการขอ แต่หากมีการขอบ่อยครั้งหรือขอจำนวนมากก็ควรต้องระบุจุดประสงค์หรือเหตุผลการขอไว้ด้วยอย่างกว้าง ๆ หากหน่วยงานของรัฐหยิบยกเหตุผลว่าขอบ่อยครั้งหรือขอจำนวนมากโดยไม่มีเหตุอันสมควร ประชาชนก็ยัง สามารถร้องเรียนไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้

๒.๔ สิทธิการยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารนี้หมายถึงการขอสำเนาและสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง

การใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสาร โดยการยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐ ผู้ที่ขอข้อมูลสามารถแสดงความประสงค์ขอสำเนาข้อมูลข่าวสารหรือสำเนาข้อมูลข่าวสารที่มีคำรับรองถูกต้องได้

๓. สิทธิของประชาชนในการขอตรวจดูหรือทำสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตัวเอง

สิทธิของประชาชนที่เกี่ยวกับการขอข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล กฎหมายจำกัดโดยรับรองหรือคุ้มครองสิทธิไว้เฉพาะเมื่อเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตัวเอง ดังนี้

๓.๑ บุคคลมีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือเพื่อขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตัวเอง (มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง)

เป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งใดที่มีการรวบรวมข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่งบุคคลใดไว้ เช่น ประวัติสุขภาพ ประวัติการทำงาน หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับฐานะการเงิน เป็นต้น บุคคลผู้นั้นก็มีสิทธิตามกฎหมายที่จะขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารดังกล่าวนี้ของตัวเองได้

คำว่า บุคคล ตามข้อนี้ก็คือ ประชาชนโดยทั่วไปนั่นเอง แต่เนื่องจากกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการในส่วนที่เกี่ยวข้องข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ได้สิทธิครอบคลุมไปถึงคนที่ไม่สัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยด้วย

๓.๒ บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเพื่อไต่ถามการแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนที่เห็นว่าไม่ถูกต้องตามที่เป็นอย่างจริงได้ (มาตรา ๒๕ วรรคสาม)

หากตรวจดูข้อมูลข่าวสารแล้วพบว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในส่วนของตัวเองส่วนหนึ่งส่วนใดที่ไม่ถูกต้องก็สามารถที่จะยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการแก้ไขได้ หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารใดตรงตามที่มิใช่คำขอที่สิ้นคำขอที่มีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร

๓.๓ กรณีที่เจ้าของข้อมูลเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถคนเสมือนไร้ความสามารถหรือเป็นเจ้าของข้อมูลซึ่งแก่กรรมแล้ว กฎหมายกำหนดให้บุคคลตามที่ถูกระบุที่กำหนดให้สิทธิในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล การขอตรวจสอบและกรขอให้การแก้ไขแทนได้ (มาตรา ๒๕ วรรคห้า)

เช่น ในกรณีที่ผู้ถึงแก่กรรมและไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ให้บุคคลที่กฎหมายกำหนดตามลำดับต่อไปนี้แทน

- (๑) บุตรชอบด้วยกฎหมาย
- (๒) คู่สมรส
- (๓) บิดาหรือมารดา
- (๔) ผู้สืบสันดาน
- (๕) พี่น้องร่วมบิดา มารดา

๔. สิทธิขอประชาชนที่จะได้รับความคุ้มครองมิให้มีการนำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่หน่วยงานของรัฐเก็บรวบรวมไว้ไปใช้อ้างไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อข้อมูล

กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลมีจุดมุ่งหมายที่จะคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลมิให้ถูกเปิดเผยหรือถูกนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสมหรือเป็นผลเสียหายต่อเจ้าของข้อมูล ซึ่งโดยหลักแล้วการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลจะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น ในเรื่องนี้กฎหมายจึงกำหนดเป็นสิทธิของประชาชน ดังนี้

๔.๑ สิทธิที่จะได้รับแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลว่าจะนำข้อมูลไปใช้ในเรื่องหรือกรณีใด

๔.๒ สิทธิที่จะรับทราบว่าการขอข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐนั้น เป็นกรณีที่มีกฎหมายบังคับให้ต้องให้ข้อมูลหรือเป็นกรณีที่อาจให้โดยความสมัครใจ

๔.๓ กรณีที่หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ไม่อยู่ในหลักข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา ๒๔ หน่วยงานของรัฐจะต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน